

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Cap. I. Divisio Excommunicationis in latam & ferendam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

DE CENSURIS ET IRREGULARITATE,

Quæ sunt de Iure Ecclesiastico.

LIBER DECIMVS.

MONITIO AD LECTOREM.

QUONIAM ea, quæ disputanda essent de Excommunicatione, Suspensione, & Interdictis omnibus sunt obvia, & passim legi apud Doctores possunt, ego, tum ne meri excerptis meam incurram; tum ne meis Lectoribus, vulgaria ipsis apponendo, tedio sim, seletas dumtaxat aliquas Questiones, & sanè præ ceteris utiles, de triplici hoc argumento in sequentem modum hic propono. De Irregularitate integrè agam.

TRACTATVS I. SELECTA DE EXCOMMUNICATIONE.

CAPUT PRIMUM.

Diviso Excommunicationis in latam, & ferendam?

EXCOMMUNICATIO lata sententiæ est, quando Lex, vel Prælatus aliquid ita prohibet, ut qui secus fecerit, statim, eo ipso, seu, ut etiam loquimur, ipso facto, vel ipso iure incidat in excommunicationem; nam idè in sacro Textu, *C. Pastoralis, de appellationibus*, dicitur excommunicatio trahere secum suam executionem. Excommunicatio ferenda, quam etiam appellamus comminatoriam, est, quando Lex, vel Superior aliquid ita prohibet, ut si quis secus fecerit, non statim incidat in excommunicationem, sed postquam contulerit eum transgressum fuisse ejusmodi Legem, vel Præceptum, & Iudex, præcedente monitione, protulerit contra ipsum sententiam excommunicationis: Qui ergo delinquit contra priorem modum, ut excommunicatum in utroque foro se gerat sicuti: quia statim, patrat delicto, in excommunicationem incidit; qui verò contra posteriorem, non ita, quia nondum est excommunicatus, donec Iudex sententiam dictam proferat.

2. An verò sicuti excommunicatio lata præcepto addita signum est, ejusmodi præceptum obligare sub mortali, ita etiam, quando additur excommunicatio ferenda, diximus in *opus. de Sacrificio Missæ, l. 3. c. 1. §. 8. à n. 4.*

3. Dico, hic operæ pretium est advertere. Primum, quod dictum est de excommunicatione lata sententiæ, putà, eam habere secum suam executionem, verum esse, etiam in suspensione, interdicto, irregularitate, quando in his apponuntur illæ clausulæ, ipso facto, vel ipso iure, vel quid simile, indicans, ejusmodi pœnas non esse ferendas,

sed latas: statim enim (ut dictum est de excommunicatione) sine aliquo Iudicis ministerio incurritur. At quando eadem dictæ clausulæ apponuntur in aliis pœnis, v. g. *Qui hoc delictum patravertit, qui non debeat, &c. ipso facto incidat in pœnam privationis vocis activæ, & passivæ*, in pœnam confiscationis honorum, in pœnam depositionis officii, &c. non statim ejusmodi pœnæ incurritur, sed requiritur mandatum, seu sententia Iudicis declarantis, commissum fuisse delictum, quæ declaratione prævia, & non antea, delinquens pœnis illis tenetur subiectus.

4. Immo idem erit ex Thoma Hatt. p. 2. fol. 571. Vnde etiam Verrie, fol. 134. n. 2. (Icèt alijut Bald. cità Thom. Hurt. l. c. & Sam. de elect. d. 7. contr. 4. r. 2. id negent) etiam si addatur fortior clausula; sic, v. g. *Ne quis hoc delictum committat sub pœna privationis vocis activæ, &c. ipso iure sine ulla prævia declaratione*: nam etiam tunc requiritur sententia declaratoria delicti commissi. Quod si expressè aliud superaddatur sic: *Sine ulla prævia declaratione delicti*, tunc non est mirum, statim incurri pœnam, quia in tanta expressione voluntatis Superioris non datur aditus præsumendi, aliam Iudicis declarationem esse expectandam.

5. Si quæras rationem disparitatis, cur in his pœnis requiratur dicta declaratio, non verò in excommunicatione, suspensione, &c.

Respondet Sanch. l. 9. de matr. d. 30. cui addit Suarez de cens. d. 3. sect. 3. & lib. 5. de legibus, c. 5. & Sam. loc. cit. n. 7. & 8. innuente, adducentes, se nullam invenire, nisi usum antiquissimum Ecclesiæ sic usurpantis.

6. Adverte secundò, difficile aliquando esse discernere, an in aliqua lege excommunicatio, vel quælibet alia censura sit lata, an sit ferenda? Nam licet interdum, quando clara sunt verba, planè discernatur, sepius tamen incidimus in ambigua, de qua re Tiraque llos de l. 3. nunquam, *C. de revocandis donat. v. Revertatur*, latissime. Tunc ergo notentur tres sequentes regulæ.

7. Prima Regula: Quando ex contextu verborum lex requirit actionem alterius, qui executioni mandet pœnam, tunc est pœna ferenda; quando autem pœnam requirit eam actionem, sed lex immediate pœnam infligit, & exequitur, tunc pœna est lata; & quia quando ferens censuram utitur præsentis, vel præteriti tempore, nullam restrictionem faciens, non requirit regulariter actionem, seu ministerium alterius, licet regulariter erit tunc lata sententia, quando verò minus

futuro, nullam restrictionem faciens, quia importate facile potest alterius ministerium, ideo tunc erit ferenda.

8. Secunda Regula: Quoniam non sunt certe verborum formulae, quibus excommunicatio fieri solet, totaque sententia excommunicationis dependet ab intentione illam ferentis; si is se declarat, vel ex aliis circumstantiis obligatur, excommunicationem esse latam, vel ferendam, talis omnino est iudicanda.

9. Dixi (clare) nam secus nulla feretur excommunicatio; unde recte Sayrus *l.c. de Cens. cap. 11 n. 15. & 16.* notat in his formulis: Fero in te Ecclesiastica Censuram sententiam: Fero te mactone Christi, vel mactone Ecclesiastico; Indignationem Dei, vel Sancti Petri, vel nostram incurrit: Praecipio in virtute Sanctae Obedientiae: Sub interminatione maledictionis maledico te, &c. in his, inquam, & similibus, esto peccator ab eo, qui non obedit, non tamen incurritur ulla excommunicatio, nec ulla censura, quia in prioribus duabus formulis non determinatur, quae censura, in ceteris nulla clare imponitur excommunicatio, vel censura.

10. Tertia Regula: Quando res est dubia, tunc juxta regulam decimanquintam Iuris: *Odia restringi, & favores conveniri ampliari*, pronuntiare debemus, penam, seu excommunicationem esse ferendam, non vero latam. Si dicit, v.g. lex: *Id ne fiat sub pena excommunicationis*, dubitamus, an intelligenda sit sub poena ferenda, an sub lata, tunc ergo restringamus, dicamusque intelligi solum debere de ferenda.

11. Sed adhuc via ferenda est, nondum enim expedite cognoscere ex allatis sic universaliter regulis possum, ferendane sit, an lata excommunicatio? Afferamus igitur ipsas peculiares formulas in modum frequentem: & noventur diligentissime verba, parum enim immutata ex una significatione in alteram facillime transiremus.

Certe Formulae Excommunicationis latae.

12. Te excommunico, vel excommunicamus: Sententiam excommunicationis contra te promulgamus, seu proferimus: Excommunicationis sententia te ligo: Excommunicationis mactone te percutio: Praecido te ab Ecclesia: Extra Ecclesiam te rejicio. Ita Sayrus *de Cens. l. c. 11. A sacris, humanisque te removo*. Ita Bauni *de Cens. l. r. 2. d. 1. quest. 17.*

13. Privamus illum omni communione, nulla alia expectata sententia, aut declaratione, vel ministerio iudicis, autoritate nostra, ex vi hujus legis. Ita Bauni *l. c.*

14. Te anathematizo, te anathematizamus. Vide Sayrus *loc. cit.*

15. Decernimus, &c. te innodantes excommunicationis vinculo. Legit Sayrus *ibid.*

16. Praecipimus sub poena, aut sub interminatione excommunicationis latae sententiae, vel ipso facto, vel ipso iure, vel statim incurrendae. Vide Sayrus *l. c.* ipso facto sit extra Ecclesiam, Bauni *l. c.* De illo statim vide mox n. 43.

17. Excommunicetur, seu omni communione privetur, excommunicatione, seu per excommunicationem latae sententiae. Habeatur pro excommunicato; Ita Sayrus.

De formula, Excommunicetur, quando nihil aliud additur, vide, n. 33.

18. Excommunicationi subiacet, vel subdatur: In excommunicationem incidat: Excommunicationem incurrit: Ita *loc. cit.*

Sicut in ceteris aliis formulis, sic in praesentibus semper fuerunt, Cum *Lez.* in mari magno Praedic. n. 60. Tiraq. in *l.* Si unquam, v. Revertatur, n. 148. & 149. si sit aliqua alia vox, vel circumstantia, quae ex subiecta materia restringat ad excommunicationem ferendam, tunc non significari latam: & certe in formulis hujus numeri nihil est, quod restringat.

19. Noveris, te excommunicationi subiacere: Decernimus, te excommunicationi subiacere: Statim noveris, te esse excommunicatum. Ita Sayrus *ibid.*

20. Maneat excommunicatus: Censeatur, vel habeatur

excommunicatus, vel pro excommunicato: Sicut excommunicatus videretur. Ita Sayrus *ibid.*

21. Excommunicatus sit: Excommunicationis sententia sit innodatus: Excommunicatus existat. Ita Sayrus *l. c.*

Quidquid dicat Navarrus in man. c. 29. n. 12. putans (Excommunicatus sit) esse futurum Optativi modi, atque adeo continere excommunicationem ferendam. Quidquid, inquam, dicat. Nam verbum (sum, es, est,) additum praeterito, praeteritum significat, sicut additum futuro futurum, seu (ut loquitur Comitulus in resp. mor. lib. 6. q. 24. ex Nigida Grammatico) praeterito ad eum vel futurum trahitur ad praeteritum, vel futurum. Et sane nemo in similibus penit, quas ex imperio infligit Superior, cordate dicit, idem esse: Sit excommunicatus, atque, V quam sit excommunicatus; nam verus sensus est Imperativi modi, sic: Esto excommunicatus, vel, Sit jam excommunicatus.

22. Anathema sit: Nam licet haec formula olim, nil significaret aliud, quam execrabile, & separatam in genere, tamen, teste Sayrus *l. c.* Sum de Censur. d. 3. sect. 3. ab Ecclesia usurpatur pro peculiari Censura excommunicationis latae sententiae, ut clare colligitur ex fine ejusdem Ecclesiae volentis damnare separatione ab Ecclesia eos, quos sic damnat.

23. Qui hoc fecerit, excommunicatur. Ita Bonac *de Cens. d. 1. q. 1. p. 1. n. 6.*

24. Qui hoc fecerit, est, vel sit, vel erit excommunicatus. Ita Comitulus ob doctrinam datam modo n. 21.

25. Nolcas, te excommunicatum: Excommunicationis te mactone noveris percussum: Scias, te excommunicatum; Te excommunicari. Ita Doctores citati.

26. Declaramus, qui hoc fecerit, esse excommunicatum: Declara, vel denuncia illum esse excommunicatum. Ita Avila *de Censur. p. 2. cap. 2. dub. 2.*

27. Denuntiamus, dicimus, definimus, qui hoc fecerit, esse excommunicatum. Ita Comit. *l. c.*

28. Praedicta formulae significant excommunicationem latam; cum monitione tamen data n. 18.

Certe Formulae Excommunicationis ferendae.

29. Praecipio hoc, prohibeo. Nud sub poena excommunicationis: Sub interminatione excommunicationis, aut anathematis, sub excommunicationis interpositione, sub anathemate. Ita Sayrus, *l. c.* Nam in his, licet actus percipiendi sit de praesenti, non tamen actus excommunicandi, sic Avila *loc. cit.*

30. Excommunicetis eum, qui hoc fecerit: Qui hoc fecerit, erit excommunicandus, vel excommunicabitur. Ita Sayrus, *loc. cit.*

31. Nota verbum futuri temporis per aliquos, ut Naldum, v. Actus, n. 34. sequentem Tiraq. *l. l. sup. cit.* si fuerit geminatum, inducere excommunicationem latae sententiae. Sed negat merito Comitulus, *l. c.* quia sive unum, sive iteratum futurum, non ex a futuro, quare, si sic dicat Superior: Excommunicabitur, Irutabitur, Cassabitur electio, Irritatio non est lata, sed ferenda.

32. Excommunicetur: Communione privetur, Excommunicationis vinculo innodetur. Ita Sayrus, *l. c.* Avila, *l. c.* Imperativus enim modus (ait Comitulus citatus) ex se futurum respicit, nisi, per aliquod participium praeteritum, ad aliud advocetur, ut n. 21. dictum est.

33. Advertunt item Bonacina, *l. c.* & Bauni, *l. c.* per hoc Imperativum, Excommunicetur, vel simile, significari excommunicationem ferendam, quando hoc Imperativum continet praeceptum Iudici impositum, ut ferat excommunicationem, quo pacto locutio directa ad ipsum Iudicem, quale est, si Pontifex dicat Iudici: Excommunica illum, si hoc non fecerit, seu excommunicetur ille a te, si hoc non fecerit. At, si ipse Superior, vel Lex intendat imponere excommunicationem, & propterea locutio dirigitur ad ipsum delinquentem, erit lata; ut, si feratur sic excommunicatio: Excommunicetis, &c. Tunc enim, cognita illa Superioris intentione sensus est: Excommunicetis a me. Quo pacto ministerium alterius non requiritur. Si de hac intentione non constat, jam diximus n. 10. debere intelligi benigniore, n. pariter, id est, excommunicationem esse ferendam.

H h 3 34. Qui

34. Qui hoc fecerit, in excommunicationem comminatum innotat. Novit se in excommunicationem incursum: Sciat, se esse excommunicandum. Ita DD. cit. quibus adde Felinum, Castrop. quos cit. sed non sequitur Leand. de cens. l. 1. d. 1. q. 1. §.

35. Licetum sit vobis excommunicationis sententiam contra illos promulgare. Lezana in mari mag. Præd. n. 58. Sicut excommunicatus vitetur, quia (inquit Abbas apud Leand. de cens. l. 1. d. 1. q. 1. §. 14.) similitudo excommunicationis non est excommunicatio.

36. Ab anathemate, sub excommunicatione prohibere curetis: Si quis patere contemnat, eum excommunicationi subdatis. Ita Bauni l. c.

37. Hec ergo, si sic pronuntietur, ferendam importat excommunicationem, non latam sive à lege id pronuntietur, sive à Iudice, ut notat Avila de cens. part. 2. cap. 2. dub. 2. cum Sylvestro contra Hostiens. Applicata tamen semper monitionem datam n. 18.

Due Formule Excommunicationis late, vel ferende.

38. Nullus Petro communique, Nullus ei communique, donec satisfactione præmissa absolvatur.

Hæc due formulæ continent quidem sententiam latam, quia sunt sub modo Imperativo, & locutio non dirigitur ad Iudicem, sed ad ipsum delinquentem juxta dicta num. 33. Id, quo etiam ostendit illud. (Donec absolvatur.) Si enim debet absolvi, jam incidit in excommunicationem, sed apud Sayrum l. c. dubitatur, an contineant sententiam excommunicationis majoris. Ratio dubitandi est, quia excommunicatio major privatur Fidelis communicatione hominum, & Sacrorum: at per hæc formulæ privatur Petrus sola hominum communicatione, atque adeo videtur incurrere solum excommunicationem minorem, quæ, ut supra vidimus, est pars majoris.

39. Mihi videtur per hæc verba, nec majorem, nec minorem excommunicationem intelligi, quia tum major, tum minor habet alios effectus præter privationem communicationis hominum, quæ sola in his verbis infligitur, & ex alia parte, cum sumus in odiosis, verba non sunt extendenda. Per hæc ergo formulæ, non excommunicatio major, vel minor, sed solum talis determinata pena privationis dictæ communicationis dumtaxat infligitur ex mea sententia.

40. Habeo te pro excommunicato. Significat ferendam sententiam, si à Iudice sic dicatur: at, si à jure, aut in excommunicatione conditionali, quales sunt omnes, quæ dantur cum monitione canonica, aut propter peccata futura, significabit latam, ita Sayrus loc. cit. n. 17. citans Sylvest. Tabienam, Navar. aliosque.

41. Verum, ego ambigo de hac doctrina; quæ enim à Sayro, cur ibid. suo num. 10. (ut non retulimus paulo ante nostro num. 20.) dixit: Habeatur pro excommunicato, esse absolute excommunicationem latam; cum idem profusus sit, vel valde equipollens cum hac formula; Habeo te pro excommunicato. Non igitur ipsi assentior, nam puto utramque formulam semper ex se significare excommunicationem latam. Ex se dico, nam si addatur aliqua monitio antea facienda, vel quid simile requirens Iudicis ministerium, tunc non est mirum, quod significet ferendam, quia id Regula generalis dicta n. 7. satis persuadet.

42. Per sequentes formulæ: Qui hoc fecerit, excommunicationi subjacebit, subdetur, subijcietur, in excommunicationem incurret, incidet, latam excommunicationem significari, videtur docere Comitols, in resp. mor. lib. 6. quæst. 24. Ego animadverto, ipsum confundere illud, subjaceat, subdatur, subijciatur excommunicationi (quæ certe sunt signa late sententiae, ut vidimus num. 18. cum subjacebit, subdetur, subijcietur, &c. & cum respiciant futurum tempus, videtur esse signa excommunicationis ferende.

43. Hæc particular. Subito, statim, confestim, continuo, incontinenti, è vestigio, repente, sine mora, incunctanter, indilate, immediate, mox, (quibus addit Bonacina

de cens. d. 1. q. 1. punct. 1. n. 6. penitus, omnino, & comm. temporis intervallum excludant, latam excommunicationem ferant, aut idem Bonacina ibid.

44. Sed certe id nimis confusè pronuntiat, diffinitum esse monit: Quando enim apparet, sententiam, vel legem excommunicationis per illas particulares trahi ad dispensationem penæ, nec relinquere locum novo sententia ministerio Iudicis, est lata, ut si dicat: Statim, confestim, &c. noverit se incursum, seu subijctum excommunicationi, quæ certa formulæ, si careret illis particularibus, excommunicationis ferenda, ut vidimus num. 34. Quod autem ita tollit tarditatem, ut tamen reliqua, statim, confestim, erit excommunicandus, noverit se latam excommunicandam. Nam propter illam formulam, præcipio sub pena excommunicationis statim incursum, quia, penam Excommunicationis statim esse incursum, est de præsentem in illam incidere, nec opus esse Iudicis ministerio.

45. Removeatur, abijciatur, expellatur, privetur omni communicatione Fidelium, Non pauci apud Trag. l. c. latam excommunicationem putant, At, Removeatur, expellatur, privetur cum omni communicatione, est ferenda. Ratio est (inquam) quia hic requiritur ministerium, quod removeatur, ibi non item.

46. Sed mihi videtur, etiam ibi (nisi aliud ex circumstantiis clare colligatur) requiri ministerium ipsius, qui removeatur, juxta dicta num. 33. Imò Felinus adducit à Trag. l. c. n. 175. habet, etiam si dicat Superior, statim, confestim removeatur, requirit ministerium Iudicis, quod abesse excommunicationem ferendam; siquidem illæ particularæ solum hic accedunt, & accelerant excommunicationem, non faciunt. Atque ad hoc sentiendum propendit tandem Tiracuell. de præf. a. n. 171. si attente legatur, itaque confirmant ea, quæ dixi n. 33. cit.

CAPVT II.

Metus gravis quid operetur in Excommunicatione.

§. I. An excuset ab ejus incursum?

1. Omnino hæc recolendum est, Quid sit metus gravis cadens in constantem virum, Quid sit violentia vel non incussus ad extorquendam actionem aliquam, Quid justus, vel injustus, & similia, quæ latè Sanchez lib. 4. marr. a. d. 1. & ego collegi breviter lib. 1. in c. 1. a. §. 2.

2. Quibus in memoriam revocatis, dico, metum gravem, quo scilicet timetur grave damnum sive in vita, sive in fama, sive in rebus, qui modo ibidem dictus, excusat hominem à peccato mortali ob transgressum præcepti Ecclesiastici, quod non obligat cum causam periculo. Dico, inquam, cum Bonac. de cens. d. 1. q. 1. part. 3. & communiter cum Doctoribus ab eodem citatis, & cum Doctoribus citatis à Leand. de cens. d. 1. q. 1. part. 2. §. 5. excusare etiam ab excommunicatione, quæ est dispensatione Ecclesiæ ejusmodi transgressum admodum est. Dixi (grave damnum) nam leve, nec à præcepto excusat, nec à censuris. Ita Gasp. Hurt. ad Leand. præf. tract. 1. de cens. d. 10. quæst. 29. Quare, si quis fugiat à satellitibus, à quibus timet mortem, vel vultu gloriæ, ingreditur in Monasterium, verbi gratia, Monachum, non incurret in excommunicationem: & pari modo, si adesset excommunicatio, ne quis, v. g. Clericus arma peteret, si is ob timorem gravem, ne à suo amico grave damnum patitur, illa deferat, excusabitur à peccato mortali non actioni ferendi arma, sed actioni peccaminosa illa ferendi sit conjuncta. Quare sicut pia Mater Ecclesiæ